E M E K Ç İ [redacted] KÜTÜPANESİ

No: 4

Yazan: KARL MARKS

ENTERNASYONAL İŞÇİLER CEMİYETİNİ

AÇIŞ HİTABESİ

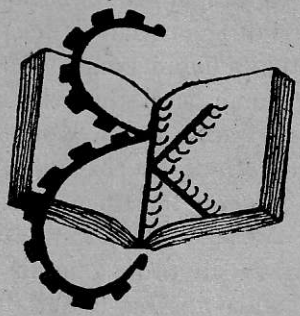

TÜSTAV ARŞİV BELGESİ

Çeviren: FATMA YALÇI

İstanbul - KORGUNAL BASIMEVİ - 1937

ESER HAKKINDA BİR İKİ SÖZ

Bu eser, 1864 senesinin ikinci teşrininde yazılmıştır. 1864 eylülünün 28 inde Sen Martens Halde bir miting yapıldı. Mitignde bir çok milletlerin mümessilleri bulunuyordu. Alman amelelerini de Marks ile Ekkaryüs temsil ediyorlardı. Marks, Engelse yazdığı bir mektupta o günü şöyle anlatır: «Salon kalabalıktan çökecek heldeydi. Zira, işçi sınıfının bir yeniden doğuşu karşısında bulunulduğu besbelliydi.

Mitinğde, bir *enternasyonal işçiler cemiyeti* meydana getirilmeğe karar verildi. Bunun umumî konseyi Londrada bulunacak ve Almanya, İtalya, Fransa, İngiltere amele birlikleri arasında irtibatı muhafaza edecek ve 1865 te Belçika'da umumî işçiler kongrasını davet edecekti. Aynı zamanda o gün, her milletin mümessillerinden müteşekkil muakkat bir komita seçildi. Almanya namına da Marks'la Ekkaryüs seçildiler.

Komitanın birinci toplantısında, bir *prensipler beyanatı* ve *yasa* [statü] hazırlamak için Marks'ın dahil olduğu bir su komita tayin edildi. Muhtelif milletlerin mümessilleri olan komita azalarının ekserisi küçük burjuva inkılâpçıları idiler. Marks bütün bunlarla da enerjikman döğüşmek mecburiyetinde idi. Netekim, bazısının kaleme aldığı *prensipler beyanatı* tamamen kabul edilmez şeyleri ihtiva ediyordu. Meselâ; İtalyan statüsü, bir nevi merkezî hükûmeti ortaya atıyordu. İngiliz statüsü, asıl işçi meselesini kale almayan bir takım lâf ebeliklerinden ibaretti.

Marks'ın müşahede, tetkik ve tenkidlerinde canlı hakikati derhal yakalayıp ortaya koyabilmesi, onu er geç haklı çıkartıyordu. Bu meselede de nihayet, *statü* ve *prensipler beyanatının* Marks tarafından tetkik edilmesine karar verildi.

Marks, «bu herzeyavelerden bir şey çekig çıkartmanın imkânsız olduğunu» görünce, işçi sınıfına bir hitabe yazdı. Engelse yazdığı bir metubunda bu husustan şöyle bahseder:

«.... sonra hitabenin zaten esas olan şeyi muhtevi bulunduğu ve aynı şeyi üç defa tekrarlayamayacağımız behaesiyle bütün *dibayeci* değiştirdim. prensipler beyanatını da sepete attım ve nihayet 40 maddeyi 10 a indirdim. Adres içinde, enternasyonal politika bahsı geçtiği yerde, milliyetler demiyorum, memleketler diyorum, ve ufak adamlara değil, Rusya'ya çatıyorum. Bütün tetkiklerim su komita tarafından kabul edildi. Yalnız «Vazife, hak, hakikat, ahlâk, adalet» sözlerini ihtiva eden iki cümleyi yasanın dibacesine koymaklığım hakkında benden söz aldılar. Fakat bu kelimeleri büyük bir zararları dokunmayacak tarzda dibaceye yerleştirdim.»

Marks'ın hitabesi, kendi tabiri veçhile «1945 tenberi işçi sınıfının başından geçenlerin bir nevi mecmuasıdır.»

1 Teşrinisani 1864 te komita toplantısı yapıldı, Marks'ın *hitabesiyle stâtü* ve esbabı mucibe lâyıhası (*dibace*) kabul edildi. İşte ikincisinin ölümü üzerine Lenin tarafından üçüncüsü kurulmuş olan enternasyonalin birincisi böylece meydana gelmiş oldu.

Marks, bu statüler hakkındaki mücadelesinden bahseden bir mektubunu şöyle bitirir: «Şu halde işçi hareketinin şimdi içinde bulundnğu safhada noktai nazarımızı kabule şayan olacak şekilde arzedebilmek gayet güçtü.... Şimdilik *esasta metanet, şekilde itidalle* hareket etmek icabediyor.»

Bu eseri, enternasyonal işçiler cemiyetinin kurulması hakkınhaki *esbabı mucibeler* ve bahsı geçen *statü* ile birlikte neşretmek icabederdi. Fakat olamadı.

FATMA YALÇI

ENTERNASYONAL İŞÇİLER CEMİYETİNİ AÇIŞ HİTABESİ

İŞÇİLER,

Şurası çok dikkata değer bir vakıadır: 1848 den 1864 e kadar İşçi kütlelerinin sefaleti eksilmedi. Bununla beraber bu devir, senayiin inkişafı ve ticaretin genişlemesi bakımından her türlü mukayesenin üstündedir. 1850 de İngiliz burjuvazisinin bermutad gayet iyi haber alan mutedil bir organı [1] şöyle kehanette bulunmuştu: Eğer İngilterenin idhalât ve ıhracatı yüzde elli artacak olursa, poperizm (müzmin yoksulluk) sıfıra düşecektir. Heyhat!. 7 nisan 1864 de İngiliz maliye vekili, İngiltere idhalât ve ıhracat ticaretinin 1863 de «443,955, 000 «sterlinge (Türk parasiyle aşağı yukarı dörtbuçuk milyar lira) çıktığını ilân ederken parlementocu dinleyicilerini şu sözlerle mütelezziz eylemişti: «Akıllara hayret veren yekûn, nisbeten yakın bir devir olan 1843 ticaretinin hemen hemen üçte ikisini aşıp geçmiştir». Fakat aynı zamanda «sefaletten de belagatle bahsediyordu: «bu korkunç mıntıkanın kıyılarında yaşayanları düşununüz» diye bağırıyordu. Ondan az belâgatlı olmıyarak, asla artmamış bulunan gündeliklerden «onda dokuzu yaşama kavkasından başka bir şey olmayan» insan hayatından bahsediyordu.

---

[1] Metinde Mars, (midilklas) sözünü kullanıyor. Beynelminel karşılığı, lugat manasındaki: orta sınıf değil, burjuva yani kapitalist demektir ki, bizde yeni iş kanunu bu kelimeyi "İş veren,, adlandırıyor. (Mütercim.)

Henuz Irlandalılardan hiç lâf açmamıştı. O Irlandalılar ki, yavaş yavaş şimalde onların yerine makineler, cenupta, koyunların insanlardan daha az bir sur'atle eksildiği bir hakikat olan bu bedbaht ölkede ise, onların yerine sürüler geçiyordu. "On bin mafevk,, in [2] en ileri gelen mümessilleri tarafından az evvel ifşa edilen şeyi - anî bir tedehhüş nöbetine tutularak - tekrarlayamamıştı.

İşkencecilerin paniği bir haylı geliştiği vakit, Lortlar kamarası, cezaî nakıl ve hizmetre dair bir anket ve rapor hazırlattırdı. Böylece kıtal meydana çıktı. Ve 1863 koca mavi kitabının sayfalarındaki yerini aldı; ve o zaman en müthiş cinayet mahkûmlarının, İngiltere ve İskoçya eşkiyalarının aynı memleket zıraat işçilerinden daha çok az çalıştıkları ve çok daha iyi beslendikleri resmî vakıa ve rakamlarla isbat edilmiş oldu.

Fakat hepsi bu kadar değil.

Amerika harbi Lankastir ve Çester kontluklarının amelelerini kaldırım üstüne atınca aynı Lortlar Kamarası, manifakturacı eyaletlere bir doktor gönderdi ve doktoru onlara, vasatî olarak "açlıktan ölmemeğe,, kifayet edecek kadar asgarî mıktarda azot ve karbonun en sade şekilde ve en ucuz tedarikini temin etmek vezifesiyle mükellef kıldı. Doktor Şimit, yani delege tabib bir kâhilin sırf açlıktan ölmemesi için vaşatî olarak haftada 28,000 gren (habbe) karbon ve 1330 gren azot alması zarurî olduğunu buldu ve bundan mada, fevkâlade müzayıkanın pamuk amelelerine dayattığı zayıf gıdadan bu mıkdarın çok uzak olmadığını da meydana koydu.

Fakat ötesini dinleyiniz. Aynı âlim tabib çok geçmeden, hususî meclisin (konseyin) tıbbî şubesi tarafından

---

[2] Bu tabiri bütün İngilizler çok sık kullanırlar ve tabiatiyle aristokratlar sınıfını gösterir.

en fakır işçi sınıflarının tegaddisini tetkik etmek üzere tekrar delege oldu. Araştırmalarının neticelerini ihtiva eden *Âmme sıhhatı vaziyetine dair altıncı rapor* parlemanın emriyle o sene (1864) zarfında neşredildi. Doktor ne keşfetmişti? Şunu keşfetmişti: İpekli kumaş dokumacıları, terzilik eldivencilik, çorap dokuma ve saire amelesi vasatî olarak pamuk amelelerinin sefil nafakalarını, hatta ölmeyecek kadar azot ve karbon mıktarını da daima almıyorlardı.

«Bundan mada» - raporun metnini zikrediyoruz - «zi-«raî ailelerin vaziyetlerinin tedkiki gösterdi ki, beşte birin-«den fazlasında karbonlu gıdalar ve üçte birinden fazla-«sında azotlu gıdalar kifayetten eksik mıktara düşmüştür; «Berk, Oksford ve Sumerset kontluklarında azotlu gı-«daların vasatî kifayetsizliği mahallî geçim tarzı olmuştur. «Unutmamalıdır ki - resmî rapor ilâve ediyor - gıda mah-«rumiyetine ancak ikrahla tahammül edilir ve unutulma-«malıdır ki umumiyetle kâfi gıdanın eksikliğinden önce, «mutlaka diğer bir takım mahrumiyetler gelir. Temizlik «bile çok bahalı ve güç bir şey sanılıyor ve insan izzeti «nefsi saikası ile temizliği muhafazaya çabaladığı takdir-«de, bu çeşit her çabalama bizzarure açlık işkencesinin «daha ziyade artmasiyle ödeniyor. Burada gösterilen her «vakada, tenbellikle hak edilmiş sefalet değil, çalışan bir «halkın çektiği müzayıka mevzubahs olduğu nisbette, in-«sanı saran düşünceler daha acıklı oluyor. Filhakıka o ka-«dar kuru bir nafakadan başka bir şey temin etmeyen iş «müddeti, büyük bir ekseriyet için haddinden fazla uzun «sürer»

Şu garip, hatta inanılmayan vakıayı rapor meydana çıkarıyor: «Birleşik krallığın bütün kısımlarında» yani (İngiltere, Galler memleketi, Iskoçya ve Irlandada) «itiraz götürmez surette en fena gıdalandırılan» «İngilterenin zı-

raat nufusu» yani [İngilterenin] bilhassa en hali vakti yerinde olan kısmıdır; fakat [buna mukabil] Berks, oksfort ve Sümerest kontluklarının en fakir rencberleri bile garbî Londra mıntıkasının ekseri işçilerinden daha iyi gıdalandırılıyorlar.

1864 te yani serbest mubadele tarıkatının hüküm sürdüğü bir devirde, hatta maliye vekilinin Avam Kamarasında anlattığı "İngiliz amelesinin şartları vasatî olarak öyle fevkelâde bir tarzda ıslâh edilmiştir ki, hiç bir memleket ve hiç bir çağın tarihinde bunun bir mislini asla tanımıyoruz» dediği sıralarda, parlemanın emrile neşredilmiş olan resmî mutalar işte bunlardır. Bu resmî vecid ve istiğraklar ahengini delip çıkan, ondan daha az resmî olmayan, *Âmme sıhhatının vaziyetine dair rapor* un şu kısa kayıdcığının sesi ne kadar falso yapıyor: "Bir memleketin âmme sıhhatı, kütlelerinin sıhhatı demektir ve eğer kütleler en aşağı sosyal kademelere kadar hiç değilse en mütevazi bir refaha nail olamazlarsa, kütlenin sıhhatlı olmasına hemen hemen imkân yoktur».

Maliye vekili, "milletin tarakkıleri,, ile kamaşmış olan gözlerinin önünde istatistik adedlerinin dansettiğini görüyor. Hakikî bir vecid şivesiyle şöyle haykırıyor: «1842 «den 1852 ye kadar, memleketin vergiye tâbi geliri % 6 «artmış; 1853 den 1861 e kadar geçen sekiz sene içinde «ise % 20 çoğalmıştır. Bu öyle hayret verici bir hadise«dir ki, aşağı yukarı inanılmıyacak şeydir... Zenginlikle«rin ve kudretin bu baş döndürücü artması - müsyö «Klastin ilâve ediyor - münhasıran, sırf mülk sahiplerine «inhisar etmekle kalmaktadır».

Bu, sırf mülk sahiplerine inhisar etmekle kalan baş döndürücü zenginlikler ve kudret artmasının ne gibi kaybolmuş sıhhat, çürümüş ahlâk ve manevî harabiyet şartları altında, işçi sınıfları tarafında munhasıran istihsal

edilmiş ve edilmekte olduğunu anlamak isterseniz, *Âmme sıhhatinin vaziyetine dair sonuncu raporda* ki terzi matbaacı ve kadın şapkacısı atelyelerinin tasvirini gözden geçiriniz. *Çocukların çalışmalarını tedkik komisyonunun* raporu ile mukayese ediniz. O raporda meselâ: «çömlekçiler sınıfının kadın ve erkekleri fizik münasebetler bakımından olsun, fikir münasebetleri bakımından olsun en müteredd bir halkı temsil» ettikleri; «sakat çocukların bilâhare sakat ebeveyn haline,, geldikleri; «neslin tereddisi mutlak bir akibet» olduğu, «bitişik ölkelerden boyuna nufus gelmese ve daha gürbüz ırklarla karışık izdivaç yapılmamış olsa, Staffort kontluğu ahalisinin tereddisi çok daha ilerlemiş» bulunacağı tebeyyün etmiştir. M. Tremenhir'in *Ekmekçi gündelikçilerinin itiraz ve şikâyetleri* adındaki mavi kitabına bir göz atınız. Lankastir kontluğu amelelerinin, gayet yoksul bir beslenme derekesine düşmüş olmalarına rağmen, pamuk yokluğu yüzünden pamuklu fabrikalarından koğuldukları için sıhhatlerinin ehemmiyetli surette düzeldiğini; annelerin gene bu işsizlik sayesinde nihayet çocuklarına Godfruva kordiyalı yerine kendi memelerini vermek imkânını bulmaları münasibetiyle çocuk ölümünün azaldığını bildiren ve umumî sicil tarafından tasdik edilmiş olan, o fabrika müfettişlerinin yazdıkları garibeyi okurken kim titremez?

Bir kere de madalyonun tersini çeviriniz: 1864 haziranının 20 sinde Avam Kamarasına sunulan *Emlâk ve gelir vergilerinin cedveli* bize öğretir ki, 1852 nisanının 5 inden 1853 nisanının 5 ine kadar vergi tahsildarları tarafından senelik gelirleri 50.000 ve daha ziyade sterling lirası olarak tahmin edilen, yeryüzünün o bahtiyar kullarının saflarına ancak 13 kişicik katılmıştır, zira

sayıları bir sene içinde 67 dcn 80 ne çıkmıştır. [1] Aynı cedvel şu meraklı vak'ayı meydana çıkartıyor. Hemen hemen 3 bin kişi şöyle böyle 25 milyon sterling lira (750 milyon frank) senelik geliri aralarında paylaşıyorlar ki bu, İngiltere ve Galler memleketinin bütün rençberleri arasında yapılan senelik tevziatın yekûnundan fazladır. 1861 in seçki hakkı için ezzem bulunan tekâlif sicilini açınız, ve bulacaksınız ki, İngiltere ve Galler memleketindeki arazi sahiplerinin sayısı 1851 de 16,934 iken 1861 de 15,066 ya inmiştir. Gene bulacaksınız ki, toprak sahiplerinin temerküzü, on sene içinde % 11 çoğalmıştır. Eğer arazi sahipliğinin az miktarda kimseler elinde temerküzü her zaman aynı terakkiyi takip ederse, toprak meselesi, yarı Afrika eyaletine 6 şövalyenin sahip bulunduğu haberi üzerine Neronun sırıttığı zamandaki Roma'da olduğundan daha görülmedik bir basitlik arzedecektir. [2]

«Hemen hemen inanılmaz olan bu hayretlik hadiseler» üzerinde sözü uzattık. Zira, İngiltere ticcarî ve sınaî Avrupanın başında gelir. Ancak bir kaç ay oluyor ki, Luvi Filipin mülteci oğullarından birinin, Manş denizinin öbür sahillerindeki daha az müreffeh arkadaşlarına mukadderat ve talihce daha üstün olan İngiliz ziraat işçisini alenen tebrik ettiğini hatırlayınız. Filhakika, eğer ma-

---

[1] Margi Vensminstirin senelik geliri 800.000 lira (Türk lirasile 8 milyon kadar) yani 20 milyon franktır.

[2] Grind kelimesi yalnız diş gıcırdatmağa değil, aynı zamanda vahşice gülmeğe de gelir. Neron, boğazına kadar altına gömülmüş olan bu sülükleri öldürürken vahşî bir sevinç gösterdi. Zira arazi sahiplerinin temerküzü nisbetinde boşalmış olan devlet kasalarını doldurmak yolunu böyle bulmuştur. [Fransızca mütercimi]

hallî şartların farklılığını hesaba katacak olursak İngilterede meydana gelen hadiselerin daha ufak mikyastakileri bütün senayici ve müterakkî kara Avrupa memleketlerinde tekerrür ettiğini görürüz. 1848 den beri bu memleketlerde şiddetli bir sınaî inkişaf ve akla hayale sığmaz bir ihracat va idhalât genişlemesi oldu. Her tarafta «munhasıren varlıklı sınıflara inhisar eden zenginlik ve iktidarın artışı» hakikaten «baş döndürücü» idi. İngilterede oldugu gibi, her tarafta işçi sınıfının küçük bir akalliyeti gerçekten ufak bir gündelik artışına nail oldu. Fakat ekseri vakayide, gündeliklerin paraca artışı gündelikçi geçimlerinin artmasına delâlet etmez. Çünkü fakirlerin hastahanede pansiyon kalma fiyatları, yahut ana vatan yetimlerinin bir melcede kalma fiyatları 1852 de 7 lira 7 şilin 4 pens iken, 1862 de 9 lira 15 şilin 8 pense yükselişi ameleleri bu gündelik artışından faydalandırmadı ve geçimlerini arttırmış olmadı. Her tarafta çalışan sınıfların büyük kütlesi hiç olmazsa, üstlerinde bulunanların sosyal kademeden yukarlara çıktıkları nisbette aşağı iniyor.

Avrupa memleketlerinin hepsinde - şurası sadece, menfaat icabı başkalarına mubalâgalı vaidlerde bulunanlarca inkâr edilir, bütü garezsiz düşünceler için ise hali hazırda itiraz götürmez bir hakikat haline gelmiştir ki - ne makinelerin mükemmelleşmesi, ne ilmin istihsale tatbiki, ne yeni muvasale vasıtalarının keşfi, ne yeni müstemlekeler, ne hicret, ne yeni mahreçler yaradılması, ne bütün bu şeylerin mecmu heyeti çalışan sınıfların sefaletini ortadan kaldıracak vaziyette değillerdir. Bilâkis, şimdiki çürük temel bakî oldukça, işin istihsal kuvvetindeki her yeni inkişaf, muhtelif sınıflar arasında bizzarure daha geniş ve dağa derin bir girdap kazacak ve sosyal tezadı daha fazla hızlandıracaktır.

Bu baş döndürücü ekonomik terakki çağı müddetince Britanya ana vatanında açlıktan ölmek, sosyal bir müessese yüksekliğine kadar çıktı. Dünya yıllıklarında bu çağ, *ticcarî ve sınaî buhran* adını alan içtimaî veba illetinin daha şiddetli geri dönüşleri, gittikçe daha geniş surette yayılması, gitgide daha öldürücü tesirler yapması ile damgalanmıştır.

1848 ihtilâlı bastırıldıktan sonra kara Avrupasındaki bütün işçi birlikleri, işçi sınıfının bütün siyasî gazeteleri kuvvetin sert elile ezildiler, iş evlâtları arasından en ileri gelenler ümidsizlikle Atlas deniyinin öbür kıyısına, Amerika'ya kaçtılar ve ömürsüz kurtuluş rüyaları, sınaî bir fiyevr çağının, manevî dermansızlığın ve siyasî irticaın önünde uçup gittiler.

Şimdiki gibi kısmen o zaman da, Sen Petresburg kabinesiyle kardeşçe bir tesanüd halinde bulunmağı güden İngiliz diplomasisi yüzünden ileri gelen kara Avrupasındaki işçi sınıfı muvaffakiyetsizliğinin sârî neticeleri, derhal Manş denizinin öbür kıyısına da sirayet etti. Kara Avrupasındaki kardeşlerinin bozguna uğraması, İngiliz işçilerine bütün mertliklerini, kendi davalarına karşı besledikleri bütün imanı kaybettirmekle beraber aynı zamanda onların toprak beyine, para beyine, mülk sahibine ve kapitaliste karşı besledikleri itimadı da biraz sarsmış oluyordu. Bu baylar evvelce verilmiş olan imtiyazları küstahça geri aldılar.

Yeni altınlı erazilerin keşfi, muazzam bir hicreti mucip oldu ve büyük Britanya proletaryasının saflarında tamir edilemez bir boşluk kazdı, diğer taraftan, o zamana kadar en faal azalar sırasında sayılanlar daha büyük bir işin, daha yüksek gündeliklerin yemi ile igfal olunark bir «siyaset karası» [1] haline geldiler.

---

[1] İngilterede kendi prensip ve davalarına ihanet edenler böyle adlandırılırlar.

Şaritist hareketlerini muhafaza etmek, yahut yeniden şekillendirmek denemelerinin nafileliği yüzünden bütün gayretler kâmilen muvaffakiyetsizliğe uğradı. Matbuatta, işçi sınıfının organları, kütlenin kayıtsızlığından birbiri arkası sıra öldüler ve hakikatte, İngiliz amelesi kendi siyasî hiçliğini hiç bir vakit bu kadar tam bir surette kabul etmiş görünmedi.

Şu halde büyük Britanya işçi sınıfı ile kara Avrupasınınki arasında her ne kadar çalışma tesanüdü yok idise bile, herhalde bir bozgun verme tesanüdü vardı. Mamafi, 1848 ihtilâlindenberi geçen bu devrenin dahi kendine has bir takım tavizatı oldu. Burada ancak iki mühim hadiseye işaret edeceğiz.

En takdire şayan bir sebatla güttüğü 30 senelik bir mücadeleden sonra İngiliz işçi sınıfı toprak sahiplerile para sahipleri arasındaki gelip geçici bir bozuşmadan istifade ederek 10 saatlik *BİL* i çıkartmağa muvaffak oldu.

Netice, manifaktür amelelerinin bünyece, ahlakça, fikirce yaptıkları ucsuz bucaksız istifadeler, fabrika müfettişlerinin iki senede bir verdikleri raporlarda tescil edildiler. Ve şimdi her tarafta bu hakikatı teslim etmek hoşa gidiyor. Kara Avrupa hükûmetlerinin ekserisi el imalâthanelerinde az veya çok tadil edilmiş bir şekilde İngiliz kanununu kabul etmeğe mecbur oldular. ve İngiliz parlemantosu faaliyet çenberini bizzat yaymağa Ve genişletmeğe mecbur kaldı.

Fakat kanunun pratik faydaları yanında, onun akıllara hayret veren harukulâde muvaffakıyetini yükseltecek bazı başka karakterli iyilikleri de vardı. Doktor Ur, pröfösör Senyör ve sair bu ayar felozoflar gibi en tanınmış kâhinlerinin naşırı efkârı vasıtasiyle burjuvazi fal bakarak canının istediği şekilde isbat etti ki, iş saatlerini tah-

did lehindeki her müdahelesi, vampir gibi ancak kanla ve çocuk kanile yaşayabilen İngiliz senayiinin ölüm çanını çalmış olacaktır. Vaktiyle bir çocuğu öldürmek Moloş dininin esrarlı bir merasimi idi, fakat bu merasim ancak çok şahsî vesilelerle, belki senede bir defa tatbik edilir, ve hem de Moloş bilhassa fakirlerin çocuklarına rağbet etmezdi.

İş saatlerinin kanunî tahdidatı meselesinde ihtilâfı hakikaten kızıştırıp korkunçlaştıran şey, girişilen meselenin - pintilik tedehhüşleri bertaraf - burjuva sınıfının bütün ekonomi politiğini teşkil eden kör arz ve talep kanunu ile işçi sınıfının ekonomi politiğini teşkil eden kontrol edilmiş ve sosyal bir önceden görüşle tanzim olunmuş sosyal istihsal arasındaki büyük kavgayı yeniden ortaya atmış ve kısmen de karargir etmiş olmasıdır.

Şu halde 10 saatlik *Bil* yalnız pratik bir muvaffakıyet olmakla kalmadı, aynı zamanda bir prensip muvaffakıyeti de oldu.; ilk defa olarak burjuva ekonomi politiği işçi sınıfı ekonomi politiği tarafından alâmelainnas: herkesin gözü önünde mağlup edilmişti. İş ekonomi politiğinin kapital ekonomi politiği üzerinde çarçabuk daha tam bir muzafferiyet kazanması mukadderdi. Kooperatif hareketinden, bilhassa bir kaç müteşebbis "kol,, un münferid teşebbüsiyle yaradılmış olan kooperatif el imalâthaneleri hareketinden bahsetmek isteyoruz. Bu büyük sosyal tecrübelerin kıymeti haddinden fazla medhedilmemeli. Bu tecrübeler, büyük mikyasta ve modern ilmin icaplarına uygun bir istihsalin, işçi sınıfını kullanan bir patron sınıfından vazgeçebildiğini artık sade delail ile değil, vakıalarla isbat ettiler; gene bu tecrübeler, zenginliğin elde edilmesi için iş âletinin monopollaşmasının - ve böylece bizzat çalışana karşı hakimiyet ve zorbalık aletliğine yaramasının zarurî bulunmadığını ispat etti-

ler; gene bu tecrübeler ispat ettiler ki köle işi gibi, toprakbend işi gibi, gündelikçi iş de bir geçid ve aşağı şekilden başka bir şey değildir, vazifesine kuvvetli bir kol, çalâk bir ruh, neşeli bir kalp getiren birleşik iş karşısında ortadan kaybolmağa mahkûmdur. İngilterede kooperatif sisteminin tohumunu atan Robert Ovn dur. Filhakıka kara Avrupasında işçilerin giriştikleri sınaî teşebbüsler, keşfedilmemiş fakat 1848 de yüksek sesle ilân edilmiş olan nazariyelerin pratik surette gerçekleşmesinden başka bir şey olmadılar.

Ayni zamande bu devrin (1848 - 1864) tecrübesi bedahet derecesinde ispat etti ki, prensipte ne kadar mükemmel olursa olsun, tatbikatta ne kadar faydalı görünürse görünsün, amelelerin arızî ve hususî gayretlerine mütavakkıf olan kooperatif işi, inhisarın hendesî bir nisbet dahilinde inkişafını asla durduramadığı ğibi ne kütleyi kurtarmağa ne de sefaletlerinin yükünü, az da olsa, hafifletmeğe muktedirdir. Sureti haktan görünen büyük beylerin, burjuva insaniyetperverlerinin ve hatta sivri akıllı ekonomistlerin, henuz doğmak üzere bulundukları sırada beyhude yere boğmağa kalkışmış oldukları bu kooperatif sistemini, o zamanlar alaycı bir eda ile hayalperestlerin bir ütopisi saydıkları ve bir sostyalist küfür ve ilhadı diye afaroz ettikleri bu kooperatif sistemini, bugün birdenbire yavan medihlerle göklere çıkartmak kararına gelmelerinin esbabı mycibesi elbette budur.

Çalışkan kütleleri kurtarmak için mesai birliği (kooperasyon) [yani kooperatifçilik] millî bir inkişaf seviyesine erişmeli ve binnetice millî vasıtalar tarafından müzaheret görüp yayılmalıdır.

Fakat toprak beyleri ve sermaye beyleri kendi ekonomik imtiyazlerını müdafaa ve devam ettirmek için daima politik imtiyazlarını kullanacaklardır. Onlar, işin

kurtuluşunu başarmağa hizmet etmek şöyle dursun, kooperatifçiliğe karşı ellerinden gelen her engeli çıkarmakta devam edeceklerdir. Bu içtima devresinde (1864) arzedilen, Irlandalı küçük çiftçilerin haklarına dair olan kanunun müdafilerini lort Palmerstonun nasıl bir istihfafla payladığı hatırlansın. Şöyle bağırıyordu:

«Avam Kamarası bir arazi sahipleri kamarasıdır».

Şu halde politik iktidarın elde edilmesi işçi sınıfının ilk vazifesi haline gelmiştir. Bu hakikat anlaşılmışa benziyor. Çünkü, İngiltere'de, İtalya'da Almanya'da, Fransa'da bu müşterek emellerin aynı zamanda yeniden doğdukları görülmüş ve aynı zamanda işçiler partisini siyasî olarak yeniden teşkilâtlandırmak için bir takım gayretler dahi gösterilmiştir.

Çokluk bir muvaffakiyet unsurudur ki bu parti ona maliktir. Fakat çokluk ancak bir cemiyet vasıtasiyle birleşmiş ve bilgiyle güdülmüş olursa terazide ağır basar. Muhtelif memleket işçileri arasında bulunması ve bütün kurtuluş mücadelelerinde işçileri birbirlerine müzahir olmağa teşvik etmesi icabeden o kardeşlik bağları unutulduğu taktirde, dağınık işçi teşebbüslerinin nasıl müşterek bir bozgunla cezalandırıldığını geçmişin tecrübesi bize öğretti. 28 Eylûl 1864 da Sen Martens Halde ki umumî mitingde toplanan muhtelif ölkelerin işçileri bu düşüncenin sevkile Enternasyonal birliği kurmağa karar verdiler.

Bu miting bir başka kanaat daha ilham etti.

Madem ki işçilerin kurtuluşu müemmen olmak için onların birbirlerine kardeşçe yardımını istilzam ediyor, o halde caniyane tasavvurlarla hareket eden yabancı bir politika, millî batıl itikadları ortaya atarak halkın kan ve parasını korsan harplerinde israf ederse işçiler bu büyük vazifeyi nasıl başarabilirler? Atlas denizinin öte

kıyısındaki köleliği muhafaza ve inkişaf ettirmek için garbî Avrupayı denaetkâr bir ehlisalibin salip harbinden koruyan şey, İngilteredeki idareci sınıfların ihtiyatı değil, bu sınıfların caniyane çılgınlıklarına işçi sınıfının tam bir krşı koyuşudur. Rusyanın, kaleli dağlardan ibaret Kafkasya'yı bir av gibi yakalayıp kahraman İspanya'yı katletmesini Avrupa üstün sınıflarının utanmaz bir tasvip, acı istihzalı bir sempati veya abdalca bir lâkaytlık ile karşılamaları, başı Sen Petersburgda ve eli bütün Avrupa kabinelerinde bulunan bu barbar devletin ucsuz bucaksız ve enğelsiz istilâları, işçilere şunları öğretti: Enternasyonal politikanın esrarlarından haberdar olmalarını; her birinin mensup bulunduğu hükûmetlerinin diplomatik gidişatına nezaret etmlerini; İcabettiği zaman ona karşı ellerindeki bütün vasıtalarla döğüşmelerini; ve nihayet önüne geçilemiyecek gibi olunca müşterek bir protosto için anlaşmalarını; ferd münasebetlerini idare etmesi icabeden ahlâk ve adalet kanunlarının milletler arasındaki münasebetlerde en yüksek kaide hükmüne girmesini istemelerinin elzemliğini...

Bu mahiyette bir haricî politika lehinde döğüşmek, işçilerin kurtuluşu uğrundaki umumî mücadeleye iştirak etmektir.

Proletarıer aller Lönder, fereinigt euch!

TÜSTAV ARŞİV BELGESİ

SON

EMEKÇİ KÜTÜPANESİNİN ÇIKARACAĞI KİTAPLARDAN BİRKAÇI

Almanyada inkılâp ve aksi inkılâp
Yazan: Fr. ENGELS

Hayalî sosyalizm ve ilmî sosyalizm
Yazan: Fr. ENGELS

Sosyal rejimler
Yazan: FATMA YALÇI

Sosyalizm hareketleri
Yazan: FATMA YALÇI

DEMİRİ ŞERBET EDENLER *(Hikâyeler)*
Yazan: FATMA YALÇI

Maymunun insanlaşması prosesinde
E M E Ğ İ N R O L Ü
Yazan: Fr. ENGELS
Çeviren: C. M. F. 10 krş.

TÜSTAV ARŞİV BELGESİ

EMEKÇİ KÜTÜPANESİNİN ÇIKARTTIĞI KİTAPLAR

No. 1 — . . . . *Yazan: Fr. Engels*
No. 2 — . . . . » *F. Yalçı*
No. 3 — «Maymunun insanlaşması prosesinde emeğin rolü» *Yazan: Fr. Engels* Fi. 10 krş.
No. 4 — «Enternasyonal işçiler cemiyetini açış hitabesi» *Yazan: Karl Marks* Fi. 10 krş.

SOSYETE VE TEKNİK
Yazan: Fatma Yalçı
Marksizm bibliyoteği neşriyatından
Fi. 20 krş.

Fiyatı **10** Kuruş